

Position Paper - Greenpeace Nederland

Rondetafelgesprek stikstofproblematiek - 21 juni 2021

Nederlandse natuurrisis

De soortenrijkdom in onze natuurgebieden holt achteruit. De afgelopen decennia zijn ca. 400 plantensoorten die karakteristiek zijn voor voedselarme milieus, sterk afgenomen of zelfs verdwenen. Sinds 1990 is het aantal wilde dieren in Nederland gehalveerd. Op hoge zandgronden, zoals de Veluwe, zijn er zelfs 70% minder dieren dan in 1990. Een derde van alle plant- en diersoorten in Nederland staat op de Rode Lijst: zij zijn al verdwenen of worden met uitsterven bedreigd. Uit het recente rapport *Effecten van stikstofdepositie nu en in 2030: een analyse van ecoloog Bobbink*: *“Doorslaggevend voor de afname van de biodiversiteit door stikstofdepositie zijn vooral de cumulatieve gevolgen van vermessing al of niet in combinatie met versterkte verzuring en ammoniumtoxiciteit. Dit betekent dat in natuur op voorheen (matig) voedselarme bodem en/of op verzuringsgevoelige gronden de effecten op de biodiversiteit het meest ernstig zijn. De verarming van de diversiteit en kwaliteit van de Nederlandse natuur, vooral in het Pleistoceen zandgebied, het hoogveenlandschap en de droge duinen is in belangrijke mate aan de langdurige stikstofovermaat toe te schrijven.”* Teveel stikstof zorgt dus voor verzuring en vermessing van de bodem en een sterkere gevoeligheid voor plagen, droogte en vorst. De stikstofoverlast maakt daarmee onze ecosystemen kwetsbaarder.

Door de negatieve cumulatieve effecten zal de achteruitgang van de natuur in de toekomst bovendien niet minder snel, maar juist versneld plaatsvinden.

Nederland overtreedt het verslechteringsverbod van de Europese Habitatrichtlijn

Recent zijn er, naast het rapport van Bobbink, verschillende studies en rapporten verschenen die de voortgaande verslechtering van de Nederlandse natuur en de relatie tot de stikstofcrisis beschrijven. Op grond van artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn moeten lidstaten passende maatregelen treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de Natura 2000-gebieden niet verslechtert en dat geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen. Bij onvoldoende maatregelen wordt ook het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van die habitats steeds minder realiseerbaar en voor een aantal habitats zelfs op afzienbare termijn onmogelijk.

Nederland weet dat er sprake is van een te hoge stikstofdepositie en dat de kritische depositiewaarden (KDW-en) al decennialang ernstig worden overschreden. Voor zover de Staat over beleidsruimte voor het ingrijpen in deze situatie heeft beschikt, is die beleidsruimte inmiddels ruimschoots opgesoupeerd. Daarbij is het van belang te benoemen dat op de droge zandgronden, die erg gevoelig zijn voor stikstofdepositie, herstelmaatregelen pas zinvol zijn als er al een sterke reductie van de stikstofdepositie tot om en nabij de kritische depositiewaarden heeft plaatsgevonden. Zonder daling in stikstofemissie en -depositie leiden herstelmaatregelen die stikstof met organisch materiaal afvoeren zelfs tot natuurschade en deze bieden dus voor veel droge en stikstofgevoelige habitattypen, waar de KDW wordt overschreden, geen oplossing voor het probleem.

In de laatste 15 jaar is de stikstofdepositie in Nederland niet meer gedaald. In veel gevallen is in deze periode zelfs weer een stijging vastgesteld. De aanpak van de stikstofcrisis, op basis van de stikstofwet, schiet ook de komende jaren ernstig tekort, juist waar het de meest kwetsbare natuur betreft, zo blijkt uit onderzoek. Bobbink heeft in zijn rapport een zogenaamde *zwarte lijst* van habitats geïdentificeerd, waarvoor het nu of nooit is. Kortom, de Staat zorgt niet goed voor onze meest kwetsbare natuur en overtreedt al jaren het verslechteringsverbod.

Conclusie

Nederland is al jaren in gebreke om aan zijn verplichtingen uit de Habitatrichtlijn te voldoen en die onrechtmatigheid wordt met de nieuwe wet niet weggenomen. Greenpeace is van oordeel dat de Staat aan deze onrechtmatigheid zo spoedig mogelijk een einde dient te maken door bij de aanpak van de natuurcrisis ten minste de volgende doelen te hanteren én te realiseren in de volgende jaren:

- in 2025 minimaal 50% binnenlandse emissiereductie ten opzichte van 2019 (om daarmee het uiteindelijke doel van ten minste 74% van het areaal van de voor stikstof gevoelige habitats en leefgebieden onder de KDW te brengen)
- in 2030 minimaal 70% binnenlandse emissiereductie ten opzichte van 2019 (ten minste 93,5% van het areaal onder de KDW);
- in 2035 minimaal 90% binnenlandse emissiereductie ten opzichte van 2019 (ten minste 97% van het areaal onder de KDW).
- Ten aanzien van areaal dat nog niet onder de KDW is gebracht geen toename van stikstofdepositie toe te staan ten opzichte van het niveau in 2019.

Op 20 mei jl. heeft Greenpeace, daarbij gesteund door vijf andere natuur- en milieuorganisaties, de Staat gesommeerd de natuurcrisis aan te pakken. Als dat niet gebeurt zullen wij de Staat voor deze onrechtmatige daad dagvaarden.

Handvatten voor te nemen maatregelen

Graag geven wij uw Commissie hierbij een aantal handvatten:

- Alleen een geloofwaardige en juridisch houdbare aanpak van de stikstof- en natuurcrisis zorgt ervoor dat Nederland van het slot af kan.
 - Dat betekent dat de aanpak naar een einddoel moet streven. Alleen het formuleren van tussendoelen voldoet niet en levert tevens een risico op 'lock-ins' in het maatregelenpakket op.
 - Het niet voldoen aan het verslechteringsverbod brengt de goede staat van instandhouding (svi) in gevaar.
- Natuurherstelmaatregelen geven voor prioritaire en zeer gevoelige habitats geen juridische ruimte om het sterk reduceren van stikstofemissies uit te stellen en zijn in veel gevallen pas zinvol na sterke emissiereductie. Ze kunnen zelfs natuurschade veroorzaken.
- De stikstof- en natuurcrisis en de klimaatcrisis hebben deels overlappende oorzaak-effect relaties. Het is een *understatement* om te stellen dat het beleidsmatig "niet slim" is om miljarden uit te geven voor de stikstofcrisis zonder bij deze aanpak integraal naar de klimaatopgave te kijken. De klimaatcrisis kost ook geld en bij een juiste keuze sla je twee vliegen in één klap.
- Technische maatregelen om stikstofemissie te verminderen zijn duur, veelal onbewezen en onzeker en zorgen voor een 'lock-in' voor de sector. Ze staan tevens een integrale aanpak in de weg.
- Alle sectoren zullen moeten bijdragen aan de reductiedoelstellingen voor de komende jaren.
 - Wat betreft de veehouderij is drastische krimp van de veestapel een noodzaak.
 - Graag verwijzen wij in deze context naar de maatschappelijke kosten-batenanalyse *Transitie naar een duurzame veehouderij in 2030* van adviesbureau Ecorys, waarin inzichtelijk is gemaakt dat een omvorming naar ecologische veehouderij met een krimp van 73% van de veestapel een goede maatschappelijke *business case* is, die 77% stikstofemissiereductie kan opleveren. Voorwaarde is dat de politiek werk maakt van het verdienmodel van boeren, zodat zij met minder dieren een goede boterham kunnen verdienen.

Tot slot: Pas wanneer de politiek de natuurcrisis op een geloofwaardige en juridisch houdbare manier weet aan te pakken zal er daadwerkelijke ruimte ontstaan voor alle sectoren die zijn getroffen door de stikstofcrisis. Een integrale aanpak - dus geen nieuw politiek compromis - biedt ook boeren een eerlijk toekomstperspectief, waarbij de landbouw van een oorzaak, naar een oplossing van klimaat- en natuurproblematiek kan worden omgevormd.

Stichting Greenpeace Nederland
Postbus 3946
1001 AS Amsterdam
020-6261877

Supporter Care 0800-422 33 44
info@greenpeace.org
www.greenpeace.org/nl
NL89 TRIO 0338 8885 00